

Λούντβιχ βαν Μπετόβεν (1770-1827)

Αποτέλεσε μία από τις κεντρικότερες μορφές της κλασικής μουσικής και συγκαταλέγεται ανάμεσα στους ευρύτερα αποδεκτούς συνθέτες όλων των μουσικών περιόδων και τους πλέον γνωστούς όλων των εποχών. Ο Μπετόβεν αν και ανήκει περισσότερο στην κλασική περίοδο, συνδέθηκε και με το κίνημα του ρομαντισμού που ακολούθησε καθώς τα τελευταία του έργα διακρίνονται από έντονα ρομαντικά στοιχεία. Οι συμφωνίες και τα κοντσέρτα για πιάνο που συνέθεσε αποτελούν τα πιο δημοφιλή έργα του.

Η ζωή του

Γεννήθηκε στη Βόννη και πέθανε στη Βιέννη. Καταγόταν από μουσική οικογένεια, αν και κανένας από τους προγόνους του δεν διακρίθηκε στη σύνθεση. Σε ηλικία 12 ετών δημοσιεύτηκε η πρώτη του δημιουργία. Λίγο αργότερα, το 1792, ο Γιόζεφ Χάυντν, κανόνισε να πάει στη Βιέννη για να σπουδάσει μαζί του. Η εκπαίδευση του στο πλευρό του Χάυντν διήρκεσε συνολικά δύο χρόνια. Επιπλέον σπούδασε και φωνητική σύνθεση με τον Antonio Salieri. Σταδιακά, άρχισε να αναγνωρίζεται η αξία του, αρχικά ως πιανίστα αλλά αργότερα και ως συνθέτης. Σε αντίθεση με την πλειοψηφία των συνθετών της εποχής, ο Μπετόβεν δεν ανήκε στην Αυλή ούτε εργάστηκε για την εκκλησία, αλλά διατήρησε την ανεξαρτησία του ως συνθέτης. Κατόρθωνε να συντηρείται είτε με έσοδα από τις δημόσιες συναυλίες του, είτε δημιουργώντας έργα έπειτα από παραγγελίες. Την πρώτη δημιουργική του περίοδο, κατάφερε να καθιερωθεί στη Βιέννη χάρη στην σημαντική υποστήριξη του αριστοκρατικού κύκλου της Αυστρίας, της Βοημίας και της Ουγγαρίας. Ένα από τα σημαντικότερα αλλά και το πιο τραγικό γεγονός της ζωής του αποτέλεσε η κώφωση του. Άρχισε να χάνει την ακοή του από την ηλικία των 26 ετών, το 1796 (κατά άλλους αρχίζει λίγα χρόνια αργότερα) και περίπου το 1820 θεωρείται πως ήταν ολοκληρωτικά κουφός. Το γεγονός αυτό προκαλούσε μεγάλη θλίψη στον Μπετόβεν, η οποία αποτυπώνεται και σε γράμμα του προς τους αδελφούς του, το 1802, με την παράκληση να διαβαστεί μετά το θάνατό του, γνωστό και ως *Διαθήκη του Heiligenstadt*. Παρά την απώλεια της ακοής του, έγραψε μουσική μέχρι το τέλος της ζωής του. Η υγεία του Μπετόβεν ήταν γενικά κακή και το 1826 επιδεινώθηκε δραστικά, γεγονός που οδήγησε και στο θάνατο του τον επόμενο χρόνο.

Το μουσικό έργο

Το έργο του Μπετόβεν διακρίνεται κυρίως σε τρεις χρονικές περιόδους. Η πρώτη αρχίζει από τις πρώτες δημιουργίες του μέχρι το 1802 που δημιουργεί τελικά ένα προσωπικό ύφος. Η δεύτερη περίοδος διαρκεί περίπου μέχρι το 1816 όπου ο Μπετόβεν είναι ήδη ένας αναγνωρισμένος συνθέτης. Η τελευταία περίοδος διακρίνεται από την παρουσία του ρομαντικού στοιχείου στις συνθέσεις του.

Πρώτη περίοδος

Τις πρώτες σονάτες που συνέθεσε, ο Μπετόβεν τις αφιέρωσε στον Χάυντν που αποτέλεσε και τον σημαντικότερο δάσκαλό του. Οι σονάτες αυτές χαρακτηρίζονται και από μεγάλες ομοιότητες με αντίστοιχες συνθέσεις του Χάυντν. Η σημαντικότερη ίσως από αυτές είναι η "Παθητική" (op. 13). Άλλες εμφανείς επιδράσεις είναι ο Μότσαρτ, ο Muzio Clementi και ο Jan Dussek. Τον Απρίλιο του 1800, ο Μπετόβεν παρουσίασε την *1η Συμφωνία* και δύο χρόνια αργότερα την *2η Συμφωνία*. Η πρώτη ακολουθεί περισσότερο τα κλασικά πρότυπα, ενώ η δεύτερη χαρακτηρίζεται από περισσότερες καινοτομίες κυρίως ως προς τη δομή της. Τα πρώτα έργα του Μπετόβεν διακρίνονται γενικά από συχνές εναλλαγές στη δυναμική και έντονες αντιθέσεις ή εξάρσεις. Στην πρώτη περίοδο ανήκουν επιπλέον τα έξι πρώτα κουαρτέτα εγχόρδων (op. 18) και τα δύο πρώτα κοντσέρτα για πιάνο.

Δεύτερη περίοδος

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης δημιουργικής περιόδου του, ο Μπετόβεν έχει αναγνωριστεί σχεδόν σε ολόκληρη την Ευρώπη ως συνθέτης και πιανίστας. Παράλληλα αναπτύσσει ένα περισσότερο προσωπικό ύφος το οποίο χαρακτηρίζεται συχνά ως "ηρωικό". Η περίοδος αυτή ξεκινά με την *3η Συμφωνία* (ή *Ηρωική Συμφωνία*), η οποία είναι πολύ μεγάλη σε διαστάσεις για τα πρότυπα της εποχής και χαρακτηρίζεται από αρκετές παρεκτροπές από την κλασική δομή των συμφωνιών. Το δεύτερο μέρος (*Πένθιμο Εμβατήριο*) έχει εμβιατηριακό χαρακτήρα και θεωρείται αναφορά στην Γαλλική Επανάσταση. Αφιερώθηκε αρχικά στον Ναπολέοντα Βοναπάρτη.

Την ίδια περίοδο ο Μπετόβεν συνθέτει και την μοναδική του όπερα *Fidelio*. Κεντρικός χαρακτήρας της είναι η Λεονόρα, η οποία μεταμφιεσμένη σε άνδρα σώζει τον σύζυγο της από τη φυλακή. Η όπερα παραπέμπει επίσης στην Γαλλική Επανάσταση, με την Λεονόρα να ενσαρκώνει τα ιδανικά της. Η πρώτη παράσταση της όπερας δόθηκε το 1805 αλλά ακολούθησαν άλλες δύο εκδοχές της, το 1806 και το 1814. Την περίοδο 1806 - 1808, ο Μπετόβεν ολοκλήρωσε την *4η*, την *5η* και την *6η Συμφωνία* (ή *Ποιμενική*), ενώ το 1812 γράφτηκε η *7η* και η *8η Συμφωνία*. Στην δεύτερη περίοδο του Μπετόβεν ανήκουν ακόμα τα τρία τελευταία κοντσέρτα για πιάνο, το μοναδικό κοντσέρτο για βιολί, πέντε κουαρτέτα εγχόρδων (7-11) και έξι επιπλέον σονάτες για πιάνο στις οποίες περιλαμβάνεται η σονάτα *Waldstein* και η *Appassionata*.

Τρίτη περίοδος

Το 1816, το προχωρημένο στάδιο απώλειας ακοής του Μπετόβεν, αναγκάζει τον συνθέτη να αποσυρθεί σε μεγάλο βαθμό από πολλές κοινωνικές εκδηλώσεις. Οι συνθέσεις αυτής της περιόδου είναι μεγαλοπρεπείς, με μεγαλύτερο πνευματικό βάθος, ενώ η δομή τους θεωρείται γενικά πιο αφηρημένη και ασαφής. Στα τελευταία έργα του, ο Μπετόβεν χρησιμοποίησε επίσης πολύ συχνά το στοιχείο των παραλλαγών. Οι παραλλαγές *Diabelli* θεωρούνται από τα σημαντικότερα έργα αυτού του είδους και αποτέλεσαν σημείο αναφοράς για αρκετά έργα της ρομαντικής περιόδου. Η τρίτη δημιουργική περίοδος χαρακτηρίζεται από την ολοκλήρωση της *9ης Συμφωνίας* - σπέρματα της οποίας φαίνονται στην σύνθεση της τρίτης εκδοχής του *Φιντέλιο* - η οποία παρουσιάστηκε δημόσια το Μάιο του 1824. Αναφέρεται πως ο Μπετόβεν, που φαινομενικά διηύθυνε το έργο, δεν ήταν σε θέση να ακούσει τα χειροκροτήματα του πλήθους και χρειάστηκε να τον στρέψει προς το κοινό για υπόκλιση μία από τις σολίστ. Στην ένατη συμφωνία υπάρχει ένα στοιχείο

καινοτομίας που είναι η χρήση χορωδίας και τεσσάρων τραγουδιστών στη μελοποίηση του ποιήματος *Ωδή στη Χαρά* του Shiller. Θεωρείται ως σήμερα ένα από τα αριστουργήματα στην ιστορία της μουσικής. Άλλα έργα που ανήκουν στην τελευταία περίοδο δημιουργίας του Μπετόβεν είναι τα τελευταία έξι κουαρτέτα εγχόρδων, οι τελευταίες έξι σονάτες για πιάνο καθώς και η *Missa Solemnis* (*Σοβαρή Λειτουργία*), έργο θρησκευτικής αντιστικτικής μουσικής.